

DOI: <https://doi.org/10.28925/2412-0774.2024.3.3>

УДК 37.014.3

Людмила Хоружа

<https://orcid.org/0000-0003-4405-4847>

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри освітології та психолого-педагогічних наук,
Факультет педагогічної освіти,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка,
бульв. І. Шамо 18/2, 02154 Київ, Україна,
l.khoruzha@kubg.edu.ua

Марія Братко

<https://orcid.org/0000-0001-7162-2841>

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри освітології та психолого-педагогічних наук,
Факультет педагогічної освіти,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка,
бульв. І. Шамо 18/2, 02154 Київ, Україна,
m.bratko@kubg.edu.ua

Лілія Гриневич

<https://orcid.org/0000-0002-5818-8259>

кандидат педагогічних наук, доцент,
проректор з науково-педагогічної роботи,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
Майдан Свободи, 4, 61022 Харків, Україна,
hrynevych@karazin.ua

ІННОВАЦІЙНІ ТРЕНДИ У ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ: КАР'ЄРНИЙ РАДНИК ДЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

У статті проблема підготовки кар'єрних радників у процесі реалізації реформи «Нова українська школа» розглядається як сучасний інноваційний тренд. Вона актуалізована в контексті запровадження трирічної профільної освіти в Україні. Кар'єрний радник виконує функцію посередництва між особистістю та її можливим вибором професії, допомагає їй виявити і використати свої таланти та здібності задля реалізації значущих цілей. Здійснено контент-аналіз наукових джерел з проблеми, витоків якої беруть свій початок на зламі XIX–XX століть. Виокремлено сучасні зарубіжні наукові дослідження, наприклад, теорія професійного вибору (the theory of vocational choice), а також інші теорії розвитку кар'єри. Аналіз та систематизація дослідницьких пошуків з питань розвитку кар'єри уможливили систематизувати п'ять груп теорій: змістовні, процесуальні, змістовно-процесуальні, конструктивістські, теорії широкого пояснення. Розглянуто розробки вітчизняних учених щодо питань профорієнтації та кар'єрного консультування: сформульовано науковий тезаурус з проблеми, виконано відповідні наукові дослідження. Однак теоретичні узагальнення на даний час поки не перейшли у практичну дію: в Україні не здійснюється цілісна системна професійна підготовка кар'єрних радників у закладах вищої освіти. Автори окреслили деякі перспективи професійної підготовки відповідних фахівців; визначили коло потенційних посадових обов'язків кар'єрного радника; представили модельну рамку компетентностей кар'єрного радника, який працює в українському закладі загальної середньої освіти, а також подали зміст інноваційних освітніх дисциплін, необхідних для професійно-педагогічної підготовки майбутніх фахівців-консультантів з розвитку кар'єри в Новій українській школі.

Ключові слова: вища освіта, інновація, кар'єрний радник, Нова українська школа, професійно-педагогічна підготовка, профільна освіта, рамка компетентностей кар'єрного радника, теорія кар'єри.

ВСТУП

Актуальність проблеми. Процес впровадження інновацій у вищу освіту має завжди корелюватися із соціальними запитами і замовленнями, відображати реальний стан і динаміку змін, що відбуваються в будь-якій сфері. У цьому контексті серед інноваційних трендів професійно-педагогічної освіти є підготовка фахівців, які готові здійснювати консультування особистості щодо вибору професії, кар'єрного зростання. Важливо, щоб людина таку консультацію отримала не у випадку певних невдач чи неуспіхів у професійній кар'єрі, а на етапі вибору свого професійного шляху – ще навчаючись у закладі загальної середньої освіти. Особливої ваги ця проблема набуває під час реалізації реформи «Нова українська школа», зокрема із впровадженням в Україні профільної школи як виду диференційованого навчання.

Актуальним це питання залишається і в умовах допрофільного навчання, коли необхідно знайомити учнів зі світом професій, виявити в них певні професійні нахили та інтереси, навчити оцінювати себе і свої можливості. Відтак професійне самовизначення учнів з урахуванням інтересів, здібностей та особистісних якостей є важливим соціальним і педагогічним завданням. Адже вибір професії, напряму кар'єри – це одне з доленосних рішень, що ухвалюється людиною в її житті, визначає її стратегії професійного розвитку. Від нього залежить не лише те, чим людина буде займатися упродовж життя, але й її щастя та самореалізація.

Кар'єра – це довгострокова програма професійного і особистісного розвитку людини, яка включає в себе її освіту, навички, досвід роботи, посади, досягнення. Це не просто щоденне заняття, яке дозволяє заробляти кошти на життєві потреби, а справа з перспективою на розвиток професіоналізму, підвищення статусу, рівня впливу, зростання масштабу проєктів, розвиток зв'язків, ступеню самореалізації. Кар'єра – це можливість використати свої таланти та здібності задля реалізації значущих цілей. Існує багато різних типів кар'єри, і те, що підходить одній людині, може не підійти іншій. Важливо знайти те, що вас цікавить, у чому ви сильні і що дає вам відчуття сенсу та задоволення.

Вибір професії – це складне завдання. Зазвичай на вибір професії впливають багаточисельні чинники, серед яких виокремлюються наступні: традиція (вибір під впливом традиції в певній місцевості чи соціальній групі), випадок (вибір відбувається під впливом певної події, інциденту), соціальний борг (пов'язаний з уявленням про свою місію, покликання або зобов'язання перед батьками, родичами та іншими людьми), цільовий вибір (пов'язаний з визначенням цілей професійної діяльності, виходячи з власних бажань і потреб, інтересів і схильностей), наслідування (під впливом і вибором друзів, однолітків, відомих осіб), прагнення добробуту (професія приносить значні фінансові вигоди, висока заробітна плата). Саме тому для молоді, яка обирає кар'єрний шлях, необхідні знання про те, як правильно спланувати свою кар'єру; які професії користуються попитом у сучасному світі; які будуть перспективними в найближчому майбутньому; як зовнішній запит ринку праці узгодити з власними прагненнями до самореалізації, як побудувати успішне професійне майбутнє з урахуванням особистісних потреб та суспільних вимог. Зважаючи на складність проблеми вибору професії для молоді на етапі навчання в закладі загальної середньої освіти, є сформований запит на кваліфіковану допомогу у розв'язанні цієї проблеми з боку професіоналів, які мають спеціальну фахову підготовку. Світова практика доручає це архіскладне завдання профорієнтологу, кар'єрному консультанту, кар'єрному раднику (англ. career counselor, career consultant, career advisor).

Мета статті – актуалізувати проблему розвитку кар'єрного радництва для Нової української школи, здійснити аналіз наукових джерел з проблеми та окреслити перспективи професійної підготовки відповідних фахівців у закладах вищої освіти.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Основою осмислення феномену кар'єрного радництва є чітке методологічне підґрунтя, адже проблема є міждисциплінарною. Теоретичну базу дослідження склали такі теорії особистості: гуманістична (А. Maslow, С. Rogers; вітчизняні вчені Г. Балл, М. Боришевський) в аспекті самоактуалізації особистості, розвитку її потенціалу та талантів; когнітивна (L. Gottfredson, G. Kelly) щодо розвитку когнітивних здібностей особистості, впливу соціального оточення на цей процес; психодинамічна (З. Фрейд, А. Адлер, К. Юнг) щодо вивчення свідомого і підсвідомого в особистості, її досвіду; соціальнодинамічна (R. V. Peavy, M. Savickas), яка дозволяє вивчати зовнішні детермінанти поведінки особистості, психологічні підходи до побудови кар'єри на основі інтересів, історій, цілей тощо. Розумінню проблем самовизначення особистості та професійного зорієнтування допомагають праці F. Parsons, а також вітчизняних учених, які заснували окремий науковий напрям «педагогіка професійної орієнтації» (Н. Побірченко, Б. Федоришин). Розроблення педагогічних практик здійснення консультування з питань кар'єри передбачає розуміння деяких положень особистісно-зорієнтованого навчання і виховання (І. Бех).

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Профорієнтація, або консультування з питань кар'єри (Career counseling), має тяглу історію, початок якої датується зламом XIX і XX ст. та пов'язується з діяльністю «батька профорієнтації» F. Parsons (1908), автора книжки «Вибір професії: практичний посібник для вибору кар'єри» (Choosing a Vocation: A Practical Guide to Self-Analysis and Career Planning), опублікованою в 1908 р. Також певні аспекти консультування з питань кар'єри були предметом дослідження Ed. L. Thorndike (1904; 1926), засновника педагогічної психології, який, серед іншого, проводив дослідження про зв'язок між здібностями та професією, розробив ранні тести IQ, які активно використовував для тестування військових армії Сполучених Штатів Америки під час Першої світової війни. Учений був переконаний, що будь-яке навчання має переслідувати певні, суспільно корисні цілі. Із сучасних досліджень актуальними є ідеї J. L. Holland (1992), зокрема його теорія професійного вибору (the theory of vocational choice), яка є однією з найбільш широко досліджених і застосовуваних теорій розвитку кар'єри. Теорія включає кілька конструктів з психології особистості, професійної поведінки та соціальної психології, включаючи теорію самосприйняття та соціальних стереотипів.

Усім зацікавленим у розумінні особливостей вибору кар'єри в нашому буремному світі стане в нагоді робота R. Pryor та J. Bright (2011) «Теорія хаосу кар'єри. Новий погляд на роботу в двадцять першому столітті» (The chaos theory of careers: A new perspective on working in the twenty-first century), в якій наголошується на аспектах кар'єри, якими часто нехтують традиційні описи кар'єри. Це виклики і можливості невизначеності, взаємопов'язаність поточного життя і потенціал інформаційного переважання, кар'єрна мудрість як відповідь на незаплановані зміни, нові підходи до професійного оцінювання, засновані на емерджентному мисленні, місце духовності і пошуку сенсу й мети в роботі, з роботою і через роботу, інтеграція буття і становлення як виміри кар'єрного розвитку.

Для побудови цілісного бачення місця проблематики кар'єрного радництва в сучасній науці та практичній діяльності є цінним ознайомлення з публікацією T. Hooley, F. Hertzberg, K. Mariager-Anderson, H. Saur, Å. Sundelin, J. Varjo, S. Valdimarsdóttir (2024) «Систематичний огляд досліджень політики профорієнтації в скандинавських країнах (2008–2022)» (A systematic review of research into career guidance policy in the Nordic countries (2008–2022)). У цій статті представлені результати системного огляду досліджень політики професійної орієнтації в скандинавських країнах у період з 2008 по 2022 рр. Загалом було розглянуто 60 документів із усього скандинавського регіону, які презентували інформацію про національні

системи профорієнтації, системи профорієнтації молоді, системи профорієнтації дорослих та профорієнтації мігрантів. Джерельна база презентованого дослідження методологічно різноманітна із широким спектром різних дослідницьких стратегій. Це академічні та нетеоретичні джерела. Документи демонструють хороше географічне поширення: 10 стосувалися всього скандинавського регіону, 4 пропонували порівняння між двома або більше скандинавськими країнами, а 4 надавали порівняння між скандинавськими та ненордичними країнами. Решта документів були зосереджені на одній країні: Данії (8), Фінляндії (11), Ісландії (5), Норвегії (8), Швеції (9) та скандинавських самоврядних регіонах (1). Переважна більшість робіт була опублікована англійською мовою (38), але були також статті, опубліковані данською (1), фінською (6), ісландською (4), норвезькою (6) та шведською (5). Автори статті виокремили чотири основні теми в цих публікаціях: контекст політики профорієнтації; профорієнтаційне забезпечення та практика; технології управління; а також бенефіціари та результати політики професійної орієнтації. Джерельна база названої публікації та сама публікація може слугувати основою для широкого наукового дискурсу та спонукати до більш глибокого наукового пошуку.

Кар'єрні теорії систематизовані V. Patton та M. McMahon (2014) у роботі «Кар'єрний розвиток і теорія систем: поєднання теорії та практики» (Career development and systems theory: Connecting theory and practice). Цю роботу можна розглядати як певну енциклопедію кар'єрних теорій, які систематизовані у п'ять груп: змістовні, процесуальні, змістовно-процесуальні, конструктивістські, теорії широкого пояснення.

Засновником педагогіки професійної орієнтації в Україні вважають Б. Федоришина (1996), який запропонував систему профорієнтаційних уроків у школі, завдяки яким молодь мала змогу дізнатися ширше про світ професій та обрати для себе професійну сферу чи конкретну професію. Разом з колегами (С. Карпіловська, Р. Мітельман, В. Синявський, О. Ткаченко, О. Ящишин) дослідник створив змістовний та корисний посібник «Основи професіографії» (1997). Учений є автором понад 200 праць з проблем профорієнтації та вибору професії здобувачами освіти загальноосвітньої школи.

Значна частина наукового доробку Н. Побірченко, керівника проекту «Вибір успішної професії» також присвячена проблемам професійної орієнтації школярів, підготовки їх до усвідомленого вибору професії (Побірченко, Гончар, Сергеєнкова, 2009). Окремі питання профорієнтації розглядаються у працях В. Василькова (2009), Б. Тхоржевського і Д. Тхоржевського (2000), М. Руденко (2002), В. Синявського (2000; Синявський та інші, 2014).

Актуальний вітчизняний науковий дискурс професійної орієнтації, професійного консультування доповнюють праці, що містять інноваційні ідеї у сфері профорієнтації і підготовки фахівців. А саме: наукові напрацювання А. Шевенко (2020; 2021; 2023): системно досліджуються соціологічні та психолого-педагогічні технології діяльності кар'єрного радника в сучасних умовах В. Кузьміним (2019), який розділяє погляди M. Savickas (2012), що консультування з питань кар'єри ґрунтується на трьох парадигмах – професійній орієнтації, професійній освіті та плануванні життя. На основі вивчення словацького позитивного досвіду підготовки кар'єрних консультантів як фахівців з побудови та розвитку кар'єри дорослих О. Самойленко, В. Копетчук (2020) роблять висновки про доцільність підготовки зазначених фахівців у закладах вищої освіти в рамках спеціальності «Андрогогіка». С. Толочко (2020), характеризуючи сутність діяльності кар'єрного радника, формулює вимоги до професійно-педагогічної компетентності кар'єрних радників та едвайзерів в українських закладах освіти. Х. Столярчук (2020), досліджуючи сутність, становлення та розвиток кар'єрного консалтингу в Україні, презентує досвід запровадження курсу «Професійна орієнтація» для студентів спеціалізації «Менеджмент персоналу», що включає модуль кар'єрного консалтингу та робить висновки про перспективи запровадження сертифікаційних програм з професійної орієнтації та кар'єрного консалтингу в рамках зазначеної спеціалізації як елемент підготовки майбутніх практикуючих спеціалістів, а також

тренінг-курс «Управління кар'єрою» для всіх спеціалізацій, який допоможе реалізувати мету щодо підвищення рівня освіченості населення з питань кар'єри.

Для дослідників проблем розвитку теорії і практики професійної орієнтації та кар'єрного консультування в Україні представляє значний інтерес аналітичний науковий доробок Д. Закатнова (2022), який впорядкував перелік та проаналізував монографічні дослідження проблем професійної орієнтації та кар'єрного консультування, здійснені вченими Національної академії педагогічних наук України. На основі аналізу контенту Електронної бібліотеки Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського за ключовими словами «вибір професії», «професійне самовизначення», «професійна орієнтація», «кар'єра», «кар'єрне консультування», «кар'єрна компетентність» дослідник сформував список дисертаційних досліджень, захищених у період 1991–2021 рр. з проблем підготовки учнівської молоді до вибору і реалізації професійної кар'єри (137 позицій; 95 дисертаційних досліджень було захищено за спеціальностями освітньої галузі «Педагогіка», решта – за спеціальностями освітньої галузі «Психологія». Із загальної кількості дисертацій 14 було захищено на здобуття наукового ступеня «доктор наук»).

Аналіз вітчизняних першоджерел з проблем профорієнтації дозволяє зробити висновок, що інститут кар'єрних радників вже функціонує в системі Державної служби зайнятості як інновація профорієнтаційної роботи з безробітними відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 19.09.2018 № 792 «Про затвердження Порядку реєстрації, перереєстрації безробітних та ведення обліку осіб, які шукають роботу», що вступила в дію з 1 січня 2019 р. У цьому випадку кар'єрний радник – це співробітник служби зайнятості, який, реалізуючи індивідуальний підхід, надає послуги особам, які шукають роботу, та безробітним, здійснює супровід таких осіб з метою їхнього якнайшвидшого працевлаштування. Палітра питань, які допомагає вирішити кар'єрний радник, включає: усвідомлення клієнтом особистісних сильних якостей; визначення наявних конкурентних переваг (здібностей, навичок тощо); складання індивідуального плану надання послуг або плану працевлаштування; підготовка до співбесід та складання резюме; підтримка в доланні психологічних труднощів та бар'єрів. За спонукання та підтримки кар'єрного радника клієнт залучається до проходження корисних тренінгів, вебінарів, інших форм навчання, які спрямовані на здобуття «м'яких», або наскрізних навичок та інших дієвих інструментів побудови кар'єри.

Щодо профорієнтації здобувачів освіти, зокрема в закладах загальної середньої освіти, то зазначена проблематика в більшій мірі активно розвивається ученими-психологами та упроваджується в закладі освіти саме практичними психологами, які мають дуже широкий спектр посадових обов'язків, що призводить до перевантаження, виникненню труднощів з великим об'ємом нової, специфічної інформації, людськими та технічними можливостями. Тому й постало актуальне питання про впровадження таких інновацій, як посада профорієнтолога, кар'єрного консультанта, кар'єрного радника. Запровадження нової посади кар'єрного освітнього радника, розроблення й реалізація програми підготовки кар'єрних освітніх радників – це одна з освітніх ініціатив МОН України, які презентовані у документі «Стратегічний план діяльності МОН України до 2027 року. Освіта переможців», який оприлюднено 11 березня 2024 року (Стратегічний план діяльності МОН України до 2027 року. Освіта переможців, 2024).

Однак за винятком поодиноких публікацій (Шевенко, 2023) на теоретичному рівні не дискутується питання професійної підготовки кар'єрних радників для закладів загальної середньої освіти і, на жаль, не здійснюється цілісна системна професійна підготовка таких фахівців у вітчизняних закладах вищої освіти.

Конкретизуємо сутність проблеми. Профорієнтаційна робота в закладах загальної середньої освіти в Україні наразі все ж відстає від світових стандартів і трендів, носить характер несистемної, епізодичної, споглядальної та пасивної з боку здобувачів освіти. Часто вона обмежена тестуванням інтересів і здібностей здобувачів освіти, епізодичними бесідами

з учителями-предметниками, класними керівниками, шкільними психологами, відвідуваннями презентацій закладів професійної, фахової передвищої, вищої освіти. Але вона є важливою, необхідною та актуальною для усіх зацікавлених сторін.

Наприклад, досліджуючи ступінь розвитку профорієнтації з закладах освіти в Ісландії, Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) стверджує, що політика шкільного орієнтування має призвести до збільшення автономії та відповідальності за кар'єру, а також до бажаних соціальних та економічних результатів, таких, як ефективне вирівнювання навичок, зменшення передчасного залишення школи та збільшення участі на ринку праці (Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), 2021). За межами закладу освіти молодь, зазвичай, шукає інформацію (в тому числі в ресурсах інтернету) щодо подальшого навчання та майбутньої професійної діяльності, покладаючись на поради найближчого оточення – членів родини, друзів або на власні міркування. Як наслідок, велика частина випускників шкіл не убезпечена від необгрунтованого вибору своєї подальшої професійної кар'єри, витрачання часу і зусиль на опанування професій, за якими вони ніколи не будуть працювати, бо не затребувані на ринку праці або не відповідають їхнім здібностям, спроможностям, не дають можливості самореалізації та розвитку. За таких умов значна частина ресурсів (матеріальних, фінансових, часових), які спрямовує суспільство на підготовку майбутніх фахівців, витрачаються марно.

Актуальним також є зміна підходів до маркування досліджуваної діяльності: замість пострадянської традиції використання терміну «профорієнтація» доцільно запровадити поняття «кар'єрне радництво», «консультування з питань кар'єри».

З упровадженням в Україні реформи «Нова українська школа», яка спрямована не тільки на зміну змісту та форми навчання в процесі здобуття загальної середньої освіти, а й створення нових сенсів та смислів освіти, активно розглядається ідея впровадження кар'єрного радника в школі для допомоги школярам в усвідомленому та виваженому виборі професії. Ініціатива підготовки радника з професійної орієнтації для закладів загальної середньої освіти була задекларована в Концепції профорієнтації Нової української школи (2020) (далі – Концепція). Вона базується на ґрунтовному дослідженні проблеми, результатах опитування зацікавлених сторін. Автори Концепції дотримуються міркування, що «системна профорієнтація – це можливість для економіки стати більш ефективною, для суспільства – більш справедливим. Усвідомлений вибір професії – важливий крок до успішної особистісної та професійної самореалізації молоді, розвитку майбутньої кар'єри та життєвих пріоритетів» (Професійна орієнтація у Новій українській школі, 2020, с. 7).

Реформа шкільної освіти НУШ реалізує наскрізні підходи до професійного орієнтування в освітньому процесі, базуючись на відповідних законодавчих нормах. Так, Закон України «Про освіту» (2017) передбачає нову структуру школи, яка, серед іншого, включає профільну середню освіту, що уможливорює свідомий вибір здобувачами освіти свого професійного майбутнього. У ст. 3 Закону України «Про повну загальну середню освіту» (2020) сформульовано стратегічну мету цього складника вітчизняної системи освіти як «забезпечення всебічного розвитку, навчання, виховання, соціалізації особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і здобуття освіти впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності, дбайливого ставлення до родини, своєї країни, довкілля, спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству». Особистісна та професійна реалізація, уміння ухвалювати освітньо-професійні рішення щодо свого подальшого майбутнього є наскрізними очікуваними результатами, які передбачені в Державному стандарті базової середньої освіти.

Вважаємо, що позитивним прикладом запровадження системної профорієнтаційної роботи для здобувачів середньої освіти в рамках розвитку реформи Нової української школи є всеукраїнський проект із профорієнтації та побудови кар'єри «Обери професію своєї мрії», започаткований у 2021 р. Задекларована мета цієї комунікаційно-просвітницької кампанії –

сприяти побудові ефективної профорієнтаційної системи, яка з'єднає сферу освіти з реальним ринком праці для підготовки висококваліфікованих кадрів, не поступатиметься найкращим міжнародним зразкам. Учням у рамках кампанії з профорієнтації запропоновано безкоштовно: пройти профорієнтаційне тестування, яке допоможе учням визначити свої сильні та слабкі сторони, цінності, інтереси та здібності; отримати консультацію кар'єрного радника, що допоможе учням зрозуміти, які професії їм підходять, та розробити план кар'єрного розвитку; ознайомитись із трендами ринку праці завдяки мультимедійним курсам у міжнародному форматі SCORM. Курси з профорієнтації допоможуть учням ознайомитися з різними професіями та необхідними навичками; ознайомитися з топ-100 професіями у форматі мультимедійних курсів; відвідати 50 онлайн-екскурсій на найкращі українські підприємства України, щоб побачити, як працюють люди в різних професіях. Усі матеріали розміщені на Національному порталі з профорієнтації та побудови кар'єри Міністерства освіти і науки України (Всеукраїнський проект з профорієнтації та побудови кар'єри «Обери професію своєї мрії», 2021).

Проект «Обери професію своєї мрії» – це цінний ресурс для всіх українських учнів, які хочуть зробити свідомий вибір професії та побудувати успішну кар'єру. Разом з тим, враховуючи міжнародний досвід, вважаємо, що в закладах загальної середньої освіти має працювати окрема людина – кар'єрний радник. Робота кар'єрного радника в школі дещо відрізняється від служби зайнятості, бо має справу з молодими людьми, що стоять на порозі не конкретної роботи, а потребують поради щодо професійного навчання, продовження освіти в закладі фахової передвищої чи вищої освіти, неформальної освіти тощо. В ідеалі за допомогою кар'єрного радника школярі зможуть усвідомлено обирати свою освітню траєкторію (заклад освіти, освітню програму), яка в перспективі стане підґрунтям для їхнього кар'єрного успіху. Робота кар'єрного радника має бути системною, систематичною, гнучкою, адаптивною, органічно вбудованою в освітній процес закладу. Орієнтація на життєву та кар'єрну перспективу сприятиме підвищенню навчальної мотивації в дітей та підлітків завдяки розумінню значення змісту навчальної інформації для професійного майбутнього. Кар'єрний радник – це фахівець, який спеціалізується на допомозі здобувачам освіти закладів загальної середньої освіти у виборі професії. Його робота обов'язково передбачає індивідуальний підхід до кожного здобувача освіти, забезпечуючи супровід, підтримку учневі у виборі подальшого місця навчання з метою побудови основи для персональної кар'єри у подальшому з урахуванням здібностей, мотивації, цінностей, прагнень.

В Україні вже розпочато розроблення програм певних навчальних дисциплін щодо ознайомлення педагогів з теорією і практикою розвитку професійної кар'єри. Одним з таких прикладів є робоча програма дисципліни «Розвиток професійної кар'єри в освіті» (Топузов, Алексеева, 2023), яка розроблена в Інституті педагогіки НАПН України. Однак за своїм змістом вона має більше теоретичний, оглядовий характер і не зорієнтована на формування у педагогів практичних здатностей щодо кар'єрного радництва.

Пошук ефективних шляхів інтеграції до європейського освітнього простору спонукає до вивчення успішного досвіду розвинутих країн Європи з актуальних для української освітньої системи питань. Це стосується і розвитку інституту кар'єрного радництва в Новій українській школі. Київський столичний університет імені Бориса Грінченка намагається бути провідником освітніх інновацій, організовувати свою діяльність відповідно до актуальних освітніх запитів, має успішний досвід реалізації інноваційного проекту «Розвиток кар'єрного радництва для України CARE» «Developing Career Guidance and Counselling Education for Ukraine CARE» за фінансової підтримки агентства освіти Фінляндської Республіки. Проект реалізується у співпраці з фінським Університетом прикладних наук, м. Хяме (Hame University of Applied Science (HAMK)). Метою проекту CARE є розроблення модельної рамки компетенцій та навчальної програми для навчання консультантів з профорієнтації в Україні та впровадження освіти кар'єрних радників в українську систему освіти. Зміст та мета проекту спрямовані на підтримку стратегічних

цілей реформи Нової української школи. Результати проєкту заплановано імплементувати в освітній процес фахової підготовки на Факультеті педагогічної освіти та Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти. Зокрема, на Факультеті педагогічної освіти на базі кафедри освітології та психолого-педагогічних наук у рамках інноваційної освітньої програми підготовки магістрів за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, галузі знань 01 Освіта/Педагогіка «Освітній дизайн та коучинг в освіті дорослих», яка презентує якісно новий підхід до підготовки майбутніх педагогів.

Розробляючи модельну рамку компетентностей кар'єрного радника, який працює в українському закладі загальної середньої освіти, учасники проєкту згрупували бажані компетентності у 2 групи – *універсальні компетентності*, які мають бути у всіх педагогів, та *спеціальні компетентності*, якими має володіти педагог – кар'єрний радник.

До *універсальних компетентностей* віднесено:

- *етичну* (усвідомлення значущості суспільних цінностей, наявність професійної етики, дотримання етичних норм у професійній діяльності, інтеграція етичних норм і правил у діяльність консультанта при вирішенні різних професійних задач і дилем);
- *цифрову* (здатність орієнтуватися в цифровому середовищі (застосування можливостей цифрових онлайн-середовищ для профорієнтаційного консультування);
- *комунікативну* (здатність здійснювати соціальну, міжособистісну та професійну комунікацію; навички, необхідні для взаємодії та співпраці з метою проведення індивідуальних та групових консультацій, а також для роботи в міждисциплінарних професійних мережах; уміння налагоджувати та підтримувати партнерство з різними стейкхолдерами / соціальними інституціями, суб'єктами кар'єрного вибору);
- *стратегічну* (уміння вибудовувати індивідуальну академічну / професійну траєкторії, прогнозування професійного вибору та кар'єрного зростання); теоретичні знання законодавчої бази / теорії менеджменту / теорії кар'єри);
- *предметно-методичну* (знання теорії і методики навчання, закономірностей організації, провадження освітньої / обізнаність в технологіях педагогічної підтримки – коучингу, менторингу, едвайзерингу, тьюторингу; здатність до забезпечення педагогічної підтримки та супроводу учнів, уміння розвивати в суб'єктів навчання інтерес до самовдосконалення).

Формування зазначених компетентностей передбачено в рамках опанування дисциплін обов'язкового компоненту освітньої програми, яка спрямована на підготовку основної освітньої та професійної кваліфікацій.

Грунтовний аналіз кола потенційних посадових обов'язків кар'єрного радника в закладі загальної середньої освіти уможливив визначення *спеціальних компетентностей*, які необхідно сформувати у процесі професійної підготовки:

- *компетентність з профорієнтації та теорії кар'єри* (знання з ключових теорій профорієнтації та кар'єрного консультування; знання та навички, пов'язані з трудовою діяльністю у сфері навчальної та профорієнтаційної роботи);
- *підприємливість* (теоретичні знання закономірностей функціонування та розвитку ринку праці (професійний маркетинг); обізнаність щодо трудових функцій фахівців різних сфер економіки, протидій дискримінаційним практикам);
- *мотиваційно-рефлексивна* (навички застосування рефлексивних практик (самооцінювання ефективності результатів кар'єрного консультування); здатність робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій; здатність розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотний зв'язок, оцінювати якість; здатність доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях; здатність оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації; здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології;

ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах; оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію);

- *діагностична* (володіти профорієнтаційним та діагностичним інструментарієм для кар'єрного консультування та професійного самовизначення);

- *компетентність кар'єрного консультування* (оцінювати актуальний стан розвитку ринку праці в регіональному та суспільному контекстах у процесі побудови індивідуальної кар'єрної / освітньої траєкторії отримувачів освітніх послуг; здатність розробляти й використовувати діагностичні методики виявлення потенцій (нахилів, здібностей, здатностей) особистості з подальшим оцінюванням, аналізом, трактуванням та прогнозуванням результатів діагностики задля успішного академічного / професійного вибору та кар'єрного просування; здатність здійснювати практичну психологічну діяльність з використанням науково верифікованих методів та технік; робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій; розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість);

- *психологічна* (знання соціальної психології, психофізіології, знання психолого-фізіологічних особливостей розвитку учнів різних вікових категорій, вікових особливостей суб'єктів професійного консультування; знання психологічних підходів до здійснення кар'єрного консультування);

- *оцінювально-аналітична* (навички системного моніторингу навчальної траєкторії учнів з профорієнтаційно-консультативною метою; планування, впровадження, моніторинг та оцінювання навчальної та профорієнтаційної роботи в різноманітних учнівських групах; здатність здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності; здатність робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій; здатність розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотний зв'язок, оцінювати якість);

- *стратегічна спеціальна* (здатність здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій; робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій); *предметно-методична спеціальна* (здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях; робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій; розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість).

Вищезгадані спеціальні компетентності кар'єрного радника формуються завдяки освітнім компонентам: «Кар'єра і професійна самореалізація особистості: Професія і ринок праці. Професійна самопрезентація. Тренінг професійної кар'єри». «Психодіагностика в кар'єрному консультуванні. Кар'єрне консультування та коучинг в профорієнтації». «Кар'єрний нетворкінг і комунікація». «Розвивально-корекційні практики в консультаційній діяльності». Ці компоненти складають блок вибіркового дисциплін, який розміщений в Каталозі вибіркового курсів. Вони разом становлять 24 кредити. Майбутній педагог у процесі опанування теоретичного матеріалу і набуття практичних умінь має сформуватися як фахівець у сфері кар'єрного радництва, а його діяльність відповідати наступним вимогам:

- переживання і міркування;
- культура та етика спілкування;
- вивчення різних ситуацій і запитів;
- візуалізація історій;
- діагностичний супровід потреб та здатностей особистості;
- відтворення множинних реальностей тощо.

Відтак професійно-педагогічна підготовка вчителя в сучасних умовах має бути також переорієнтована і на підготовку консультантів, радників з розвитку кар'єри.

ВИСНОВКИ

Упровадження інновацій у вищу освіту є важливим процесом, який має корелюватися з вимогами цивілізаційного поступу, соціальними запитами, відображати реальний стан і динаміку змін, які відбуваються у соціально-економічному житті суспільства. У контексті підтримки реформи «Нова українська школа» набуває актуальності запровадження у професійно-педагогічну освіту підготовки фахівців, які готові здійснювати консультування особистості щодо вибору професії, кар'єрного зростання – кар'єрних радників. Вибір професійного шляху – це складне завдання для особистості, тому важливо, щоб для розв'язання цієї проблеми, професійну допомогу людина отримала як найраніше, ще навчаючись у закладі загальної середньої освіти. Зазначене допоможе їй зробити свідомий вибір, який буде відповідати її очікуванням та можливостям. Це, у свою чергу, сприятиме розвитку людського капіталу країни та підвищенню її конкурентоспроможності. Саме тому ініціатива Київського столичного університету імені Бориса Грінченка щодо розроблення модельної рамки компетенцій та освітньої програми для підготовки консультантів з профорієнтації в Україні, впровадження освіти кар'єрних радників в українську систему освіти заслуговує на позитивну оцінку та подальший розвиток. Зокрема, сьогодні є актуальною є розробка комплексу навчально-методичних матеріалів для відповідної професійної підготовки таких фахівців, що буде складати перспективи подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Васильков В. М. Психолого-педагогічні особливості професійної підготовки інженерно-педагогічних кадрів в умовах сучасного освітянського простору. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки*. 2009. № 28 (52). С. 186–195.
2. Всеукраїнський проект з профорієнтації та побудови кар'єри «Обери професію своєї мрії». URL: <https://hryoutest.in.ua/> (дата звернення: 15.07.2024).
3. Закатнов Д. Дисертаційні дослідження з проблем підготовки учнівської молоді до вибору професійної кар'єри: бібліометричний аналіз. *Професійна педагогіка*. 2022. № 1 (24). С. 153–163. DOI: <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2022.24.153-163>
4. Закатнов Д. Монографічні дослідження проблем професійної орієнтації та кар'єрного консультування вченими Національної академії педагогічних наук України. *Scientific Collection «InterConf»*. 2022. № 134. С. 93–96. URL: <https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/1748> (дата звернення: 15.07.2024).
5. Закон України «Про освіту». 2017. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 15.07.2024).
6. Закон України «Про повну загальну середню освіту». 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20/> (дата звернення: 15.07.2024).
7. Карпіловська С. Я., Мітельман Р. Й., Синявський В. В., Ткаченко О. М., Федоришин Б. О., Яцишин, О. О. Основи професіографії: Навчальний посібник. Київ: МАУП, 1997. 148 с.
8. Кузьмін В. В. Соціологічні та психолого-педагогічні технології діяльності кар'єрного радника в сучасних умовах. *Psychological patterns of social processes and personality development in modern society: Scientific monograph*. Riga: Baltija Publishing, 2023. P. 228–254.
9. Побірченко Н. А., Гончар А. М., Сергєєнкова О. П. Вибір успішної професії на ринку праці: посібник. Київ: Науковий світ, 2009. 77 с.
10. Професійна орієнтація: підручник / Єгорова Є. В., Ігнатович О. М., Кобченко В. В., Литвинова Н. І., Марченко І. Б., Мерзлякова О. Л., Синявський В. В., Татаурова-Осика Г. П., Шевенко А. М.; [за ред. О. М. Ігнатович]. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. 240 с.
11. Професійна орієнтація у Новій українській школі. 2020. URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/konczepczya-profori%D1%94ntaczii%CC%88-dlya-gromadskogo-obgovorennya-16_12_20_.pdf (дата звернення: 01.07.2024).
12. Самойленко О., Копетчук В. Кар'єрний радник як новація у побудові професійної перспективи особистості. *Нові технології навчання*. 2020. № 94. С. 276–281. URL: <http://www.journal.org.ua/index.php/ntn/article/view/44> (дата звернення: 01.07.2024).
13. Синявський В. В. Професійна орієнтація у реформуванні загальноосвітньої та професійної школи. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2000. № 2. С. 142–150.

14. Столярук Х. С. Кар'єрний консалтинг: становлення та розвиток в Україні. *Бізнес Інформ*. 2020. № 2. С. 428–436. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-2-428-436>
15. Стратегічний план діяльності МОН України до 2027 року. Освіта переможців. *Міністерство освіти і науки України*. 2024. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Strateh.plan.diyalnosti.MON.do.2027.roku.pdf> (дата звернення: 01.07.2024).
16. Толочко С. В. Вимоги до професійно-педагогічної компетентності кар'єрних радників та едвайзерів в українських закладах освіти. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. 2020. № 1. С. 213–220. DOI: <https://doi.org/10.26661/2522-4360-2020-1-34>
17. Топузов О. М., Алексєєва С. В. Розвиток професійної кар'єри в освіті. Робоча програма навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки». Київ: Педагогічна думка, 2023. 22 с. DOI: <https://doi.org/10.32405/978-966-644-688-9-2022-24>
18. Тхоржевський Б. Тхоржевський Д. О. Методика трудового та професійного навчання. Ч. 1. Теорія трудового навчання, 4-е видання, перероблене і доповнене. Київ: РННЦ «ДІНІТ», 2000. 248 с.
19. Федоришин Б. О., Руденко М. А. Сучасні засади професійної орієнтації школярів. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2002. № 1. С. 226–237. URL: <https://pptp.kubg.edu.ua/numbers/24-arkhiv-nomeriv-2002-roku/52-1-2002-roku.html> (дата звернення: 01.07.2024).
20. Федоришин Б. О. Психолого-педагогічні основи професійної орієнтації: дис. ... д-ра пед. наук. Київ: Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. 1996. 383 с.
21. Шевенко А. М. Кар'єрний радник у закладах загальної середньої освіти: вебінар. ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України. 05.06.2020. URL: <http://naps.gov.ua/ua/press/releases/1984/> (дата звернення: 01.07.2024).
22. Шевенко А. М. Кар'єрний радник в школі: реалії та перспективи. *Профорієнтація: стан і перспективи розвитку: Збірник матеріалів X ювілейних Всеукраїнські психолого-педагогічні читання, присвячені пам'яті Бориса Олексійовича Федоришина Інститут педагогічної освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, м. Київ, 2020*. С. 127–130. URL: http://ipood.com.ua/data/NDR/Programy_zbirnyky/2020_Zbirnyk_Fedoryshyn.pdf (дата звернення: 01.07.2024).
23. Шевенко А. М. Суперечності сучасної профорієнтації: чи потрібен кар'єрний радник ЗЗСО. *Профорієнтація: стан і перспективи розвитку: Збірник матеріалів XI Всеукраїнські психолого-педагогічні читання, присвячені пам'яті Бориса Олексійовича Федоришина Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, м. Київ, 2021*. С. 143–148. URL: <http://ipood.com.ua/e-library/programi-i-zbirniki-materialiv/proforntacya-stand-perspektivi-rozvitku-2021-zbirnik-tez/> (дата звернення: 01.07.2024).
24. Шевенко А. Проблеми підготовки радника з професійної орієнтації для закладів загальної середньої освіти. *UNESCO Chair Journal Lifelong Professional Education in the XXI Century*. 2023. № 1 (7). Р. 86–97. DOI: [https://doi.org/10.35387/ucj.1\(7\).2023.86-97](https://doi.org/10.35387/ucj.1(7).2023.86-97)
25. ELGPN *European Lifelong Guidance Policies: Progress Report 2011–12*. Jyväskylä: University of Jyväskylä. 2012. URL: <https://www.elgpn.eu/publications/elgpn-progress-report-2011-2012> (дата звернення: 01.07.2024).
26. Ertelt B.-J., Weber P. & Katsarov J. Existing Degree Programmes in Europe / Schiersmann C.; Ertelt B.-J.; Katsarov J.; Mulvey R.; Reid H.; Weber P. (eds.). *NICE Handbook for the Academic Training of Career Guidance and Counselling Professionals*. Heidelberg: Heidelberg University, Institute of Educational Science, 2012. Р. 83–104. URL: <https://www.vkotocka.si/wp-content/uploads/2018/03/Inhalt-Vollversion-NICE-Handbook-1.pdf> (дата звернення: 01.07.2024).
27. Holland J. L. *Making Vocational Choices: A Theory of Vocational Personalities and Work Environments*. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources. 1992. 211 p.
28. Hooley T., Hertzberg F., Mariager-Anderson K., Saur H., Sundelin Å., Varjo J., Vilhjálmsdóttir G. T., Valdimarsdóttir S. A systematic review of research into career guidance policy in the Nordic countries (2008–2022). *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*. 2024. № 10 (2). Р. 126–139. DOI: <https://doi.org/10.1080/20020317.2024.2352004>
29. Iceland education policy 2030 and its implementation. *Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)*. 2021. 54 с. DOI: <https://doi.org/10.1787/6e9d2811-en>
30. Parsons F. *Choosing a vocation*. Boston, New York, MA: Houghton Mifflin, 1909. 165 p.
31. Patton W., McMahon M. *Career development and systems theory: Connecting theory and practice* (3rd ed). Rotterdam, Boston, Taipei: Sense Publishers, 2014. 476 p.
32. Pryor R., Bright J. *The chaos theory of careers: A new perspective on working in the twenty-first century*. London: Routledge, 2011. 256 p. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780203871461>
33. Savickas M. L. Life design: A paradigm for career intervention in the 21st century. *Journal of Counseling & Development*. 2012. № 90 (1). Р. 13–19. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1556-6676.2012.00002.x>
34. Thorndike E. L. *An introduction to the theory of mental and social measurements*. New York: Science Press, 1904. 212 p.
35. Thorndike E. L. *The Measurement of Intelligence*. New York: Bureau of Publications, Teachers College, Columbia University, 1926. 616 p.

References

- Vasilkov, V. M. (2009). Psihologo-pedagogichni osoblivosti profesijnoyi pidgotovki inzhenerno-pedagogichnih kadriv v umovah suchasnogo osvityanskogo prostoru [Psychological and pedagogical features of professional training of engineering and pedagogical personnel in the conditions of modern educational space]. *Scientific Journal of Mykhailo Dragomanov State University of Ukraine. Series 12. Psychological Sciences*, 28 (52), 186–195.
- Vseukrayinskij proyekt z proforiyentaciyi ta pobudovi kar'yeri «Oberi profesiyu svoeyei mriyi» [All-Ukrainian career guidance and career building project «Choose the profession of your dreams»] (2021). <https://hryoutest.in.ua/>
- Zakatnov, D. (2022). Disertacijni doslidzhennya z problem pidgotovki uchnivskoyi molodi do viboru profesijnoyi kar'yeri: bibliometricnij analiz [Dissertation Research on the Problems of Training Student Youth for the Choice of a Professional Career: Bibliometric Analysis]. *Professional Pedagogics*, 1 (24), 153–163. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2022.24.153-163>
- Zakatnov, D. (2022). Monografichni doslidzhennya problem profesijnoyi oriyentaciyi ta kar'jernogo konsultuvannya vchenimi Nacionalnoyi akademiyi pedagogichnih nauk Ukrainy [Monographic studies of the problems of professional orientation and career counseling by scientists of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine]. *Scientific Collection «InterConf»*, 134, 93–96. <https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/1748>
- Zakon Ukrainy «Pro osvitu» [Law of Ukraine «On Education»] (2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- Zakon Ukrainy «Pro povnu zagalnu serednyu osvitu» [Law of Ukraine «On comprehensive general secondary education»] (2020). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
- Karpilovska, S. Ya., Mitelman, R. J., Sinyavskij, V. V., Tkachenko, O. M., Fedorishin, B. O., Yashishin, O. O. (1997). *Osnovi profesiografiji: Navchalnij posibnik [Basics of professionography: Training manual]*. MAUP.
- Kuzmin, V. V. (2023). Sociologichni ta psihologo-pedagogichni tehnologiyi diyalnosti kar'jernogo radnika v suchasnih umovah [Sociological and psychological-pedagogical technologies of career counselor activity in modern conditions]. In *Psychological patterns of social processes and personality development in modern society: Scientific monograph* (pp. 228–254). Baltija Publishing.
- Pobirchenko, N. A., Gonchar, A. M., Serhieienkova, O. P. (2009). *Vibir uspishnoyi profesiyi na rinku praci: posibnik [Choosing a successful profession in the labor market: a guide]*. Naukovij svet.
- Yegorova, Ye. V., Ignatovich, O. M., Kobchenko, V. V., Litvinova, N. I., Marchenko, I. B., Merzlyakova, O. L., Sinyavskij, V. V., Tataurova-Osika, G. P., Shevenko, A. M., Ignatovich O. M. (Ed.). (2014). *Profesijna oriyentaciya: pidruchnik [Professional orientation: textbook]*. Imeks-LTD.
- Profesijna oriyentaciya u Novij ukrajinskij shkoli [Professional orientation in the New Ukrainian School]* (2020). https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/konceptziya-profori%D1%94ntaczi%CC%88-dlya-gromadskogo-obgovorennya-16_12_20-.pdf
- Samoilenko, O., Kopetchuk, V. (2020). Kar'jernij radnik yak novaciya u pobudovi profesijnoyi perspektivi osobistosti [Career advisor as an Innovation in building a person's professional perspective]. *Novi tehnologiji navchannja*, 94, 276–281. <http://www.journal.org.ua/index.php/ntn/article/view/44>
- Sinyavskij, V. V. (2000). Profesijna oriyentaciya u reformuvanni zagalnoosvitnoyi ta profesijnoyi shkoli [Professional orientation in the reform of general education and vocational school]. *Pedagogic and Psychology of Professional Education*, 2, 142–150.
- Stoliaruk, K. S. (2020). Kar'jernij konsalting: stanovlennya ta rozvitok v Ukraini [Career Consulting: Formation and Development in Ukraine]. *Business Inform*, 2, 428–436. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-2-428-436>
- Ministry of Education and Science of Ukraine (2024). *Strategichnij plan diyalnosti MON Ukrainy do 2027 roku. Osvita peremozhciv [Strategic Action Plan of the Ministry of Education and Science of Ukraine by 2027. Education of Winners]*. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Strateh.plan.diyalnosti.MON.do.2027.roku.pdf>
- Tolochko, S. V. (2020). Vimogi do profesijno-pedagogichnoyi kompetentnosti kar'jernih radnikiv ta edvajzeriv v ukrajinskih zakladah osviti [Requirements for Professional and Pedagogical Competence of Career Counselors and Advisers in Ukrainian Educational Institutions]. *Bulletin of Zaporizhzhia National University. Pedagogical Sciences*, 1, 213–220. <https://doi.org/10.26661/2522-4360-2020-1-34>
- Thorzhevskij, B. Thorzhevskij, D. O. (2000). *Metodika trudovogo ta profesijnogo navchannya. Ch. 1. Teoriya trudovogo navchannya [Methodology of labor and professional training. Part 1. Theory of labor training]*. RNNC «DINIT».
- Topuzov, O. M., Alekseeva, S. V. (2023). *Rozvitok profesijnoyi kar'yeri v osviti. Robocha programa navchalnoyi disciplini dlya zdobuvachiv vishoyi osviti stupenya doktora filosofiyi za specialnistyu 011 «Osvitni, pedagogichni nauki» [Development of a professional career in education. The working program of the educational discipline for higher education holders of the degree of Doctor of Philosophy in the specialty 011 «Educational and pedagogical sciences»]*. Pedagogichna dumka. <https://doi.org/10.32405/978-966-644-688-9-2022-24>
- Fedorishin, B. O., Rudenko, M. A. (2002). Suchasni zasady profesijnoyi oriyentaciyi shkolyariv [Modern principles of professional orientation of schoolchildren]. *Pedagogical process: theory and practice*, 1, 226–237. <https://pptp.kubg.edu.ua/numbers/24-arkhiv-nomeriv-2002-roku/52-1-2002-roku.html>

- Fedorishin, B. O. (1996). *Psihologo-pedagogichni osnovi profesiinoi oriyentacii* : [Psychological and pedagogical foundations of professional orientation: dissertation: Doctor's thesis]. Institute of Pedagogy and Psychology of Vocational Education of the NAES of Ukraine.
- Shevenko, A. M. (05.06.2020). *Kar'yernij radnik u zakladah zagalnoyi serednoyi osviti: vebinar* [Career counselor in general secondary education institutions: webinar]. <http://naps.gov.ua/ua/press/releases/1984/>
- Shevenko, A. M. (2020). Kar'yernij radnik v shkoli: realiyi ta perspektivi [Career counselor at school: realities and prospects]. In *Vocational guidance: state and prospects of development: Collection of materials of the 10th anniversary All-Ukrainian psychological and pedagogical readings dedicated to the memory of Borys Oleksiyovych Fedoryshyn Ivan Ziazun Institute of Pedagogical and Adult Education*, Kyiv (pp. 127–130). http://ipood.com.ua/data/NDR/Programy_zbirnyky/2020_Zbirnyk_Fedoryshyn.pdf
- Shevenko, A. (2021). Superechnosti suchasnoyi proforiyentaciyi: chi potriben kar'yernij radnik ZZSO [Contradictions of modern career guidance: is there a need for a career counselor of the ZZSO]. In *Vocational guidance: the state and prospects of development: Collection of materials XI All-Ukrainian psychological and pedagogical readings, dedicated to the memory of Borys Oleksiyovych Fedoryshyn* (pp. 143–148). Ivan Zyazyun Institute of Pedagogical Education and Adult Education of the National Academy of Sciences of Ukraine. <http://ipood.com.ua/e-library/programi-i-zbirniki-materialiv/proforntacya-stan--perspektivi-rozvitku-2021-zbirnik-tez/>
- Shevenko, A. (2023). Problems on Counselor Professional Training for General Secondary Education Schools. *UNESCO Chair Journal Lifelong Professional Education in the XXI Century*, 1 (7), 86–97. [https://doi.org/10.35387/ucj.1\(7\).2023.86-97](https://doi.org/10.35387/ucj.1(7).2023.86-97)
- ELGPN *European Lifelong Guidance Policies: Progress Report 2011–12* (2012). University of Jyväskylä. <https://www.elgpn.eu/publications/elgpn-progress-report-2011-2012>
- Ertelt, B.-J., Weber, P. & Katsarov, J. (2012). Existing Degree Programmes in Europe. In C. Schiersmann; B.-J. Ertelt; J. Katsarov; R. Mulvey; H. Reid; P. Weber (Eds.), *NICE Handbook for the Academic Training of Career Guidance and Counselling Professionals* (pp. 83–104). Heidelberg University, Institute of Educational Science. <https://www.vkotocka.si/wp-content/uploads/2018/03/Inhalt-Vollversion-NICE-Handbook-1.pdf>
- Holland, J. L. (1992). *Making Vocational Choices: A Theory of Vocational Personalities and Work Environments*. Psychological Assessment Resources.
- Hooley, T., Hertzberg, F., Mariager-Anderson, K., Saur, H., Sundelin, A., Varjo, J., Vilhjálmsdóttir, G. T., Valdimarsdóttir, S. (2024). A systematic review of research into career guidance policy in the Nordic countries (2008–2022). *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*, 10 (2), 126–139. <https://doi.org/10.1080/20020317.2024.2352004>
- Iceland education policy 2030 and its implementation (2021). *Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)*. <https://doi.org/10.1787/6e9d2811-en>
- Parsons, F. (1909). *Choosing a vocation*. Houghton Mifflin.
- Patton, W., McMahon, M. (2014). *Career development and systems theory: Connecting theory and practice (3rd ed)*. Sense Publishers.
- Pryor, R., Bright, J. (2011). *The chaos theory of careers: A new perspective on working in the twenty-first century*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203871461>
- Savickas, M. L. (2012). Life design: A paradigm for career intervention in the 21st century. *Journal of Counseling & Development*, 90 (1), 13–19. <https://doi.org/10.1111/j.1556-6676.2012.00002.x>
- Thorndike, E. L. (1904). *An introduction to the theory of mental and social measurements*. Science Press.
- Thorndike, E. L. (1926). *The Measurement of Intelligence*. Bureau of Publications, Teachers College, Columbia University.

Стаття надійшла до редакції 31.07.2024

Прийнято до друку 31.10.2024

INNOVATIVE TRENDS IN VOCATIONAL TEACHER EDUCATION: A CAREER COUNSELOR FOR THE NEW UKRAINIAN SCHOOL

Liudmyla Khoruzha

<https://orcid.org/0000-0003-4405-4847>

Doctor of Science in Pedagogy, Professor,
Head of the Department of Educology
and Psychological and Pedagogical Sciences,
Faculty of Pedagogical Education,
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University,
18/2 I. Shamo Blvd, 02154 Kiev, Ukraine,
l.khoruzha@kubg.edu.ua

Mariia Bratko

<https://orcid.org/0000-0001-7162-2841>

Doctor of Science in Pedagogy, Professor,
Professor of the Department of Educology
and Psychological and Pedagogical Sciences,
Faculty of Pedagogical Education,
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University,
18/2 I. Shamo Blvd, 02154 Kiev, Ukraine,
m.bratko@kubg.edu.ua

Liliya Hrynevych

<https://orcid.org/0000-0002-5818-8259>

PhD in Pedagogy, Associate Professor,
Vice-Rector for Research and Teaching,
V. N. Karazin Kharkiv National University,
4 Svobody Sq., 61022 Kharkiv, Ukraine,
hrynevych@karazin.ua

The article considers the problem of training career counselors for the New Ukrainian School as a modern innovative trend. It is updated in the context of the introduction of three-year specialized education in Ukraine. A career counselor performs the function of a mediator between a person and his or her possible choice of profession, helps him or her identify and use his or her talents and abilities to achieve significant goals.

A content analysis of scientific sources on the problem are carried out, which originates at the turn of the nineteenth and twentieth centuries. Modern foreign scientific researchers are highlighted, for example, the theory of vocational choice, as well as other theories of career development. The analysis and systematization of research on career development made it possible for scientists to systematize five groups of theories: substantive, procedural, substantive-procedural, constructivist, and broad explanation theories. It is considered the development of Ukrainian scientists on the issues of career guidance and career counseling: a scientific thesaurus on the problem is formulated, and relevant scientific research is carried out. However, theoretical generalizations have not been implemented in practice: Ukrainian higher education institutions do not provide comprehensive systematic professional training for career specialists. The authors of the article outline some prospects for the professional training of relevant specialists; define the range of potential job responsibilities of a career counselor; present a model framework of competencies of a career counselor working in a Ukrainian general secondary education institution; and present the content of innovative educational disciplines necessary for the professional and pedagogical training of future career counselors in the New Ukrainian School.

Keywords: *career counselor, career counselor competency framework, career theory, higher education, innovation, New Ukrainian School, specialized education, vocational training.*